

Um dauðann vitum vér þetta, að hann tekur stundum meira en mannheimur má missa. Skáldið „hnígur undir önn og töf, með öll sín beztu ljóð í gróf.“ „Varus! Varus! fá mér aftur legiónir mínar!“ Dauði, dauði, fá oss aftur legiónir vorar. Ungmennir eftir ungmenni, bliknar og kólnar á einni nóttu. eins og brunninn aska, áður en það fær tíma til að sýna heiminum nokkuð af töfrasýnum sinnar djúpu sálar. Mikið af vonum og tárnum og þjáningum og óréttlæti, er aldrei varlagfært, feykir dauðinn á burt. Það er þokudrangir mannlífsins er birtir upp með frosti. Það eru fleiri sár sálar og hjarta en líkamleg sár, meiri andleg vesöld og eynd en líkamleg, er moldarskafl grafaranna hylur.

Þetta vitum vér um dauðann. Og sjón vor hefir sagt oss það, þá sjaldan vér höfum stjaldrað við á mannfélagstorginu og séð, hversu hönd skiftir við hendi, maður við mann; er séð höfum þá ótal mörgu, er dregist hafa aftur úr samferðahópnum og standa nú einir á bersvæði,— glerbrot mannfélagsins, er tímans kvörn hefir mulið smátt.

Eins er verið þekkingu vorri á Guði og Belzibúl, því góða og illa. Myndasýning kyrkjunnar hefir ekki auðgað þar vort í myndunarað. Hversu hefir líka ekki sú sýning verið? Mynd Belzibúls jafnast brúðið upp er sýna hefir átt guð! Prestastéttin orþodoxa hefir tæplega þekkt myndirnar. Eða getum vér sagt að kyrkjan þekki sína guðsmynd, er hún segir oss það hafi verið Satan er fyrstur flutti þekkingu siðalögmálsins sjálfs inn í heiminn?— þekkingu á mismuni góðs og illis. Getum vér sagt hún þekki sinn Satan, er hún segir að guð hafi fyrstur lagt tálsnöru fyrir óvita manninn? Í þessum efnum hefir guðfræðin kent oss harðla lítið. Ef vér ekki finnum guð, þekkjum hann og könnumst við hann í sálum vorum og annara, tilfinningalífi voru og annara, þá þekkjum vér hann ekki.

Og um lífið fyrir handan gróf vitum vér jafnlítið og áður, hver verði bekkjarnatur vor þar, hvort það verði maðurinn er vér ekki vildum heilsa hér á jörð, eða sá er vér formæltum, baktöluðum eða ófrægðum; hvort það verði sá er vér höfðum af í kaupum og sölum, eða sá er vér seldum til dauða, eða fað-